

Luchtvaartvoorschriften

- Wetgeving:** Het verdrag inzake internationale burgerluchtvaart
De International Civil Aviation Organization
Artikelen van het verdrag
Bijlagen bij het verdrag
I.C.A.O. Document 4444 – Luchtverkeersregels en dienstverlening
- J.A.A. regels:** Joint Aviation Authorities (J.A.A.) Regels (J.A.R.)

Algemene kennis van vliegtuigen & beginselen van het vliegen

- Vliegtuigcasco:** Vliegtuigconstructies
Vliegtuigbelasting
- Motoren:** Motoren algemeen
Motorkoeling
Smering
Ontstekingssystemen
Carburateur
Luchtvaartbrandstof
Brandstofsysteem
Propellers
Motorbediening
- Systemen:** Electrisch systeem
Vacuum systeem
- Instrumenten:** Pitot / statisch systeem
Luchtsnelheidsmeter
Hoogtemeter
Stijg- en daalsnelheidsmeter
Gyroscoopen
Bochtaanwijzer
Kunstmatige Horizon
Koerstol
Magnetisch kompas
Motorinstrumenten
Overige instrumenten
- Luchtwaardigheid** Luchtwaardigheid

Vliegprestaties en planning

Gewicht en zwaartepuntsligging

Prestaties   Start
                         Landing
                         Tijdens de vlucht

Menselijke prestaties en beperkingen

Basis fysiologie   Begrippen
                         Effecten van partiële drukken
                         Gezichtsvermogen
                         Gehoor
                         Bewegingsziekte
                         Vliegen en gezondheid
                         Vergiftiging

Basis psychologie   Het informatie proces
                         Het centrale besluitvormingskanaal
                         Spanning
                         Inzicht en besluitvorming

Meteorologie

De atmosfeer
Druk, dichtheid en temperatuur
Vochtigheid en neerslag
Luchtdruk en wind
Wolkenvorming
Mist, nevel en heigheid
Luchtmassa's
Frontenleer
Ijsaangroei
Onweer
Vluchten in bergachtig gebied
Klimatologie
Hoogtebepaling
De meteorologische organisatie
Weersanalyse en verwachting
Weersinformatie voor vluchtplanning
Meteorologische radiuitzendingen voor de luchtvaart

Navigatie

Vorm van de Aarde
Kaarten
Conforme kegelprojectie (ICAO 1:500,000 kaart)
Richtingen
Magnetisme van het vliegtuig
Afstanden
Kaarten in de navigatiepraktijk
Kaartsymbolen
Grondbeginselen van navigatie
De navigatiecomputer
Tiid
Vluchtplanning
Praktische navigatie

Radionavigatie

Grondrichtingzoeker D/F
ADF, inclusief bijbehorende bakens (NDB's) en gebruik van RMI
VOR/DME
GPS
Grond radar
Secundaire rondzoekradar (SSR)

Operationele procedures

ICAO Annex 6, Deel II – (OPS) Bediening van vliegtuigen (RTL)
ICAO Annex 12 – (SAR) Opsporing en redding (RTL & AIP)
ICAO Annex 13 – (AIG) Ongevallenonderzoek
(Luchtvaartongevallenwet)
Geluidshinderbestrijding
Overtreding van luchtvaartregels

Vluchtbeginselen

De atmosfeer
Luchtstroming rond een voorwerp, subsonisch
Tweedimensionale stroming rond een aërodynamisch vlak
Driedimensionale stroming rond een aërodynamisch vlak
Verdeling van de vier krachten
Stuurorganen
Trimbediening
Vleugelkleppen en vleugelrandkleppen
Overtrekken
Vermijden van tolvluchten
Stabiliteit
Belastingfactor en manoeuvres
Spanningsbelasting aan de grond

Radioverbindingen

Radiotelefonie en radioverbindingen
Vertrekprocedures
Procedures onderweg
Aankomst en circuitprocedures
Storing radioverbinding
Nood- en urgentieprocedures

Algemene vluchtveiligheid

Vliegtuigen
Operationeel

PRIVATE PILOT LICENCE
AERO NOORD?
SYLLABUS VAN DE THEORETISCHE KENNIS VOOR HET PRIVATE PILOT LICENCE
(Vliegtuigen)
Luchtvaartvoorschriften

Wetgeving

Het verdrag inzake internationale burgerluchtvaart

P

De International Civil Aviation Organization

P

Artikelen van het verdrag

1	Soevereiniteit
2	Grondgebied
5	Vlucht boven grondgebied van aangesloten staten
10	Landing op douaneluchthavens
11	Toepasbaarheid van luchtvaartreglementen
12	Luchtvaartregels
13	Toelatingsreglementen van aangesloten staten
16	Zoeken van luchtvaartuigen
22	Vergemakkelijking van formaliteiten
23	Douane- en immigratie procedures
24	Douanerecht
29	Documenten die in het vliegtuig moeten worden meegevoerd
30	Gebruik van radio-uitrusting van het luchtvaartuig
31	Bewijs van luchtwaardigheid
32	Bewijzen van bevoegdheid personeel
33	Erkenning van certificaten en bewijzen van bevoegdheid
34	Logboeken (Journaals)
35	Beperkingen m.b.t. de lading
36	Beperkingen m.b.t. fotografische apparatuur
37	Aannemen van internationale standaarden en werkwijzen
39	Aantekening op certificaten en bewijzen van bevoegdheid
40	Geldigheid van certificaten en bewijzen van bevoegdheid met aantekening

BIJLAGEN BIJ HET VERDRAG ("ICAO Annexes")

Annex 7 Nationaliteit en registratiekenmerken van het luchtvaartuig

- B Definities
- B Luchtvaartuig registratiekenmerken
- B Bewijs van registratie
- B Identificatieplaat

Annex 8 Luchtwaardigheid van luchtvaartuigen

- I Definities
- I Bewijs van luchtwaardigheid
- I Verlengde luchtwaardigheid
- I Geldigheid van bewijs van luchtwaardigheid
- I Instrumenten en uitrusting
- I Beperkingen van het luchtvaartuig en informatie

Annex 2 Luchtvaartregels

- D definities
- D toepasbaarheid
- D algemene regels
- D zichtvliegvoorschriften
- D seinen (Bijlage 1)
- D onderscheppen van burgerluchtvaartuigen (Bijlage 2)

Annex 11 Luchtverkeersregels en Luchtverkeersdienstverlening

- B definities
- B doelstelling van luchtverkeersdienstverlening
- D classificatie van luchtruim
- D vluchtinformatiegebieden, algemene verkeersleidingsgebieden en plaatselijke verkeersleidingsgebieden
- B verkeersleiding
- B vluchtinformatieverstrekking
- B alarmering
- D zichtweersomstandigheden
- D instrumentweersomstandigheden
- I onvoorziene gebeurtenissen tijdens de vlucht

Annex 14 Vliegveldgegevens

- P definities
- P toestand van het landingsterrein en gerelateerde faciliteiten

Visuele hulpmiddelen voor navigatie

- I tekens en seinen
- I markeringen
- I verlichting
- I tekens
- I bakens
- I seinenvierkant

Visuele hulpmiddelen om obstakels te herkennen

- I markering van objecten
- I verlichting van objecten
- I beperkt gebruik van gebieden

Nood- en andere diensten

- I Brandweer en redding
- I Platformbeheer

Vliegveldgrondverlichting en oppervlakte markeringskleuren

- I kleuren van luchtvaart grondverlichting
- I kleuren van oppervlaktemarkering

ICAO Document 4444 – Vliegvoorschriften en Luchtverkeersbeveiliging

Algemene voorzieningen

- P definities
- P ATS werkpraktijken
- P goedkeuring vliegplan en informatie
- P controle van luchtverkeer
- D procedures voor hoogtemeterinstelling
- D informatie zogturbulentie
- D meteorologische informatie
- D vluchtrapporten (AIREP)

Algemene verkeersleiding

- D separatie van verkeer in de diverse klassen luchtruim
- D verantwoordelijkheid van de bestuurder om separatie in VMC te handhaven
- D procedures voor noodtoestand en storing radio's t.b.v. de bestuurder
- B onderscheppen van burgerluchtvaartuigen

Naderingsverkeersleiding

- I procedures voor vertrekkende en aankomende luchtvaartuigen in VMC

Plaatselijke verkeersleiding

- I functie van plaatselijke verkeersleidingsdienst
- D VFR vluchten
- D verkeers- en circuit procedures
- I informatie aan luchtvaartuigen
- I controle van luchtvaartterreinverkeer

Vluchtinformatie en alarmering

- I luchtverkeersadvies
- I doelstellingen en basis principes

JAA regelingen

Joint Aviation Authorities (JAA) Regelingen (JAR)

JAR-FCL Subdeel A – Algemene eisen

- D 1.025 - Geldigheid van bewijzen van bevoegdheid en bevoegdverklaringen
- D 1.035 - Medische geschiktheid
- D 1.040 - Vermindering van medische geschiktheid
- D 1.050 - Toekenning van vliegtijd
- D 1.065 - Brevetafgevendende staat
- D 1.080 - Logboeken

JAR-FCL Subdeel B - Leerlingvlieger

- D 1.085 - Eisen
- D 1.090 - Minimum leeftijd
- D 1.095 - Medische geschiktheid

JAR-FCL Subdeel C – Vliegbewijs Privevlieger

- D 1.100 - Minimum leeftijd
- D 1.105 - Medische geschiktheid
- D 1.110 - Bevoegdheden en omstandigheden
- B 1.115 - Bevoegdverklaringen voor speciale doeleinden
- D 1.120 - Ervaring en toekenning
- B 1.125 - Opleiding
- D 1.130 - Theoretische examens
- D 1.135 - Vaardigheidstest

JAR-FCL Subdeel E – Bevoegdverklaring Instrumentvliegen

- B 1.175 – Omstandigheden waarbij bevoegdverklaring instrumentvliegen is vereist

JAR-FCL Subdeel F- Type and Klasse bevoegdverklaringen

- D 1.215 - Indeling van bevoegdverklaringen voor een klasse
- D 1.225 - Omstandigheden waarin bevoegdverklaringen voor een type of klasse vliegtuig zijn vereist
- D 1.245 - Geldigheid, verlenging en wederafgifte

JAR-FCL Subdeel H – Bevoegdverklaringen als instructeur

- B 1.300 - Instructie - algemeen

JAR-OPS Deel 2 (zodra beschikbaar)

Casco

Constructie casco

- B componenten
- B romp, vleugels, staartvlak, vin
- B primare stuurorganen
- B trim en systemen vleugelkleppen/neusvleugelkleppen
- B landingsgestel
  - B neuswiel, inclusief besturing
  - B conditie van banden
  - B remsystemen en voorzorgsmaatregelen in gebruik
  - B intreksystemen

Belasting casco

- B statische sterkte
- B veiligheidsfactor
- B roervergrendeling en gebruik
- D grond/vlucht voorzorgsmaatregelen

Motoren

Motoren algemeen

- B principes van de viertakt verbrandingsmotor
- B basisconstructie
- B oorzaken van voortijdige ontsteking en detonatie
- B vermogensopbrengst als een functie van toeren per min. (RPM)

Motorkoeling

- B luchtkoeling
- B motorkapontwerp en luchtleiplaten
- B ontwerp en gebruik van koelkleppen

Motorsmering

- I functie en smeringsmethoden
- I smeringssystemen
- I oliecirculatiemethoden
- I oliepomp en filter eisen
- I oliequaliteiten en -klassen
- I regeling van olietemperatuur en oliedruk
- I oliekoelingsmethoden
- I herkennen van slechte werking van het oliesysteem

Ontstekingsystemen

- I principes van magneetontsteking
- I constructie en functie
- I doel en principe van impuls koppeling
- I controle van goede werking, herkennen van slechte werking
- I operationele procedures om vervuiling van bougies te vermijden

Carburatie

- P principes van vlotter type carburateur
- P constructie en functie
- P methoden om de juiste mengverhouding te handhaven
- P werking van sproeiers en acceleratiepomp
- P effect van hoogte
- D handmatige mengselregeling
  - D handhaven van de juiste mengverhouding
  - D gebruiksbeperving bij hoog vermogen
  - D vermijden van detonatie
- D nullast afsluitklep
- D werking en gebruik van primaire bediening
- D luchtinductiesysteem
- D alternatieve inductiesystemen
- D carburateurijs, gebruik van hete lucht
- D injectiesystemen, principes en werking

Vliegtuigmotorbrandstof

- B brandstofclassificaties
  - D klassen en identificatie d.m.v. kleur
  - B kwaliteitseisen
- D inspectie op vervuiling
- D gebruik van brandstofaftappers en afvoeren

Brandstofsysteem

- B brandstoftanks en toevoerleidingen
- B ventilatiesysteem
- B mechanische en elektrische pompen
- B toevoer door zwaartekracht
- D tank selectie
- D systeembeheer

Propellers

- B benaming propeller
- B omzetting van motorvermogen naar stuwkracht
- B ontwerp en constructie van propeller met vaste instelhoek
- B krachten die werken op het propellerblad
- B variatie van RPM met verandering van luchtsnelheid
- B stuwkrachthefficiëntie met verandering van snelheid
- B ontwerp en constructie van propeller met variabele instelhoek
- B weking van de constante snelheidseenheid
- B effect van verandering van bladinstelhoek
- B effect van loos draaien

Motorbediening

- D startprocedures en voorzorgsmaatregelen
- D herkennen van slechte werking
- D warm draaien, vermogens- en systeemcontroles
  - D limieten voor olietemperatuur en druk
  - D limieten voor cilinderkoptemperatuur
  - D ontsteking en andere systeemcontroles
- D vermogenslimieten
- D vermijden van snelle vermogensveranderingen
- D gebruik van mengselregelaar

Systemen

Elektrisch systeem

- P installatie en werking van wisselstroomgeneratoren/dynamo's
- P gelijkstroomvoeding
- P accu's, capaciteit en opladen
- P voltmeters en amperemeters
- D onderbrekers en smeltzekeringen
- B elektrisch bediende installaties en instrumenten
- D herkennen van slechte werking
- D procedure in geval van slechte werking

Vacuüm systeem

- B componenten
- B pompen
- B regelaar en meter
- B filtersysteem
- D herkennen van slechte werking
- D procedures in geval van slechte werking

Instrumenten

Pitot/statisch systeem

- P pitotbuis, functie
- P pitotbuis, principes en constructie
- B statische bron
- B alternatieve statische bron
- B positiefout
- B systeemafoeren
- B verwarmingselement
- B fouten veroorzaakt door verstopping of lekkage

Luchtsnelheidsmeter

- P werkingsprincipes en constructie
- P betrekking tussen pitot and statische druk
- D definities van aangewezen, gecalibreerde en ware luchtsnelheid
- D instrumentfouten
- D luchtsnelheidsmarkeringen, kleurcodering
- D controle goede werking door de bestuurder

Hoogtemeter

- P werkingsprincipes en constructie
- D functie van de subschaal
- B effecten van luchtdichtheid
- B drukhoogte
- B ware hoogte
- B internationale standaardatmosfeer
- B vliegniveau
- D presentatie (drie naalden)
- D instrumentfouten
- D controle goede werking door de bestuurder

Stijg- en daalsnelheidsmeter

- P werkingsprincipes en constructie
- P functie
- P intrinsiek naaijen
- P direkt aanwijzende VSI
- P presentatie
- D controle goede werking door de bestuurder

Gyroscoepen

- P principes
- P standvastigheid
- P precessie

Bochtaanwijzer

- P versnellingsgyro
- P doel en functie
- D effect van snelheid
- D presentatie
- D bochtcoördinator
- D indicaties van beperkte bochtsnelheid
- P aandrijving
- balansindicator
  - B principe
  - D presentatie
- D controle goede werking door de bestuurder

Vliegstandaanwijzer

- P gyro op aarde
- P doel en functie
- D presentaties
- D interpretatie
- D gebruiksbeperkingen
- B aandrijving
- D controle goede werking door de bestuurder

Koersaanwijzer

- P koerstol
- I doel en functie
- D presentatie
- D gebruik met magnetisch kompas
- P instelling mechanisme
- P schijnbare drift
- D gebruiksbeperkingen
- B aandrijving
- D controle goede werking door de bestuurder

Magnetisch kompas

- P constructie en functie
- P aardmagnetisch veld
- I variatie en deviatie
- I draai- en versnellingsfouten
- D voorzorgsmaatregelen bij vervoer van magnetische voorwerpen
- D controle goede werking door de bestuurder

Motorinstrumenten

- principes, presentatie en operationeel gebruik van
- I olietemperatuurmeter
- I oliedrukmeter
- I cilinderkoptemperatuurmeter
- I uitlaatgastemperatuurmeter
- I inlaatdrukmeter
- I brandstofdrukmeter
- I brandstofstroommeter
- I brandstofhoeveelheidsmeters
- I toerenteller

Overige instrumenten

- principes, presentatie en operationeel gebruik van vacuümmer
- B voltmeter en amperemeter
- B waarschuwingsindicatoren
- B overige voor het betreffende type vleugelvliegtuig

Luchtwaardigheid

Luchtwaardigheid

- I van kracht zijnd certificaat
- P voldoen aan eisen
  - P periodieke onderhoudsinspecties
  - D voldoen aan vluchthandboek (of gelijkwaardig), instructies, beperkingen, instructieplaatjes
- D aanvullingen op vluchthandboek
- P leveren en onderhoud van documenten
- P vliegtuig, motor en **propeller** log boeken (n.v.t. in Nederland)
- P registreren van defecten
- I onderhoud dat door de bestuurder mag worden uitgevoerd

VLUCHTPRESTATIE EN PLANNING

Gewicht en zwaartepunt

- I beperkingen m.b.t. maximum toegestaan gewicht
- I beperkingen van zwaartepunt voor en achter, normaal en utility operatie
- I berekening van gewicht en zwaartepunt – vliegtuighandboek en zwaartepuntsrapport

Start

- I beschikbare startaanloop en startbaanlengte
- I start en aanvangsklim
- I effecten van gewicht, wind en luchtdichtheidshoogte
- I effecten van grondoppervlak en helling
- I gebruik van vleugelkleppen

Landing

- I effecten van gewicht, wind, dichtheidshoogte en naderingssnelheid
- I gebruik van vleugelkleppen
- I grondoppervlak en helling

Tijdens de vlucht

- B verhouding tussen benodigd en beschikbaar vermogen
- B prestatiediagram
- B maximum stijgsnelheid en maximale klimhoek
- B vliegbereik en vliegduur
- B effecten van configuratie, gewicht, temperatuur en hoogte
- B afname van prestatie tijdens bochten in de stijgvlucht
- B glijvlucht
- B nadelige effecten
  - B iisvorming, regen
  - B conditie van het casco
  - B effect van vleugelkleppen

MENSELIJKE PRESTATIE EN BEPERKINGEN

BASISFYSIOLOGIE

Begrippen

- P samenstelling van de atmosfeer
- P de gaswetten
- P ademhaling en bloedsomloop

Effecten van partiële druk

- P effect van toenemende hoogte
- P gasuitwisseling
- P hypoxie
- P -symptomen
- P -preventie
- P onder druk zetten van de cabine
- P effecten van snelle decompressie
- P tijd van nuttig bewustzijn
- P het gebruik van zuurstofmaskers en snelle daling
- P hyperventilatie
- P -symptomen
- P -vermijden
- P effecten van versnellingen

Zicht

- B fysiologie van zicht
- B beperkingen van het visueel systeem
- B -gezichtsstoornissen
- B -optisch bedrog
- B -ruimtelijke desoriëntatie
- B -vermijden van desoriëntatie

Gehoor

- B fysiologie van gehoor
- B gewaarwordingen d.m.v. het binnenoor
- B effecten van hoogteverandering
- B lawaai en gehoorverlies
- B -bescherming van het gehoor
- B ruimtelijke desoriëntatie
- B -conflicten tussen oren en ogen
- B vermijden van desoriëntatie

Luchtziekte

- I oorzaken
- I symptomen
- I preventie

Basispsychologie

Vliegen en gezondheid

- I medische eisen
- I effect van veelvoorkomende kwalen en behandelingen
  - I verkoudheid
  - I maagstoornissen
  - I drugs, medicijnen en bijwerkingen
  - I alcohol
  - I vermoeidheid
- I persoonlijke conditie
- I zorg voor passagiers
- I scubaduiken – voorzorgsmaatregelen voor het vliegen

Gevaren door vergiftiging

- I gevaarlijke stoffen
- I koolstofmonoxide van verwarmingen

Het informatieproces

- P gewaarwordingsconcepten
- P cognitieve waarneming
  - P verwachting
  - P anticipatie
  - P gewoonten

Het centrale besluitvormingskanaal

- B mentale werkdruk, beperkingen
- B informatiebronnen
  - B prikkels en aandacht
- B het geheugen en zijn beperkingen
- B oorzaken van verkeerde interpretatie

Spanning

- B oorzaken en effecten
- B verhoogde waakzaamheidsconcepten
- B effecten op prestatie
- B identificeren en terugdringen van spanning

Inzicht en besluitvorming

- B ideeën m.b.t. het inzicht van de bestuurder
- B psychologische houdingen
  - B gedragsaspecten
- B risicobeoordeling
  - B ontwikkeling van het zich bewustzijn v.d. omstandigheden

METEOROLOGIE

De atmosfeer

- P samenstelling en structuur
- P verticale verdeling

Druk, dichtheid en temperatuur

- B barometrische druk, isobaren
- B veranderingen van druk, dichtheid en temperatuur met hoogte
- B hoogtebepalingsterminologie
- P zonne- en aardenergiestraling, temperatuur
  - P dag/nacht variatie van temperatuur
  - P adiabatische processen
  - P verticale temperatuursgradiënt
  - P stabiliteit en onstabiliteit
- B effecten van straling, advectie, subsidie en convergentie

Vochtigheid en neerslag

- B waterdamp in de atmosfeer
- B dampdruk
- B dauwpunt en relatieve vochtigheid
- B condensatie en verdamping
- B neerslag

Luchtdruk en wind

- B hoge- en lagedrukgebieden
- B beweging van de atmosfeer, luchtdrukgradiënt
- B verticale en horizontale beweging, convergentie, divergentie
- B oppervlakte- en geostrophische wind
- B effect van windgradiënt en windschering bij start en landing
- B verhouding tussen isobaren en wind, de wet van Buys Ballot
- B turbulentie en windvlagen
- B lokale winden, föhn, land- en zeewind

Wolkenvorming

- B afkoeling door advectie, straling en adiabatische expansie
- B wolkentypes
- B convectiewolken
- B orografische wolken
- B stratiforme en cumuluswolken
- B vliegcondities in elk type wolk

Mist, nevel en heiligheid

- D stralings-, advectieve, front-, en aanvriezende mist
- D vorming en verspreiding
- D vermindering van zicht door mist, sneeuw, rook, stof en zand
- D beoordeling van de waarschijnlijkheid van verminderd zicht
- D vluchtgevaren door slecht horizontaal en vertikaal zicht

Luchtsoorten

- P beschrijving van en factoren van invloed op luchtsoorten
- P classificatie van luchtsoorten, streek van herkomst
- P verandering van luchtsoorten tijdens hun verplaatsing
- P ontwikkeling van lage- en hogedruksystemen
- I met druksystemen samenhangend weer

Frontenleer

- P vorming van kou- en warmtefronten
- P grenzen tussen luchtsoorten
- P ontwikkeling van een warmtefront
  - I bijbehorende wolken en weer
  - I weer in de warme sector
- P ontwikkeling van een koufront
  - I bijbehorende wolken en weer
- P occlusiefronten
  - I bijbehorende wolken en weer
- P stationaire fronten
  - I bijbehorende wolken en weer

Ijsaangroei

- D omstandigheden die leiden tot ijsvorming
- D effecten van rijp en zuiver ijs
- D effecten van ijsafzetting op de prestatie van een vliegtuig
- D voorzorgsmaatregelen en vermijden van omstandigheden van ijsafzetting
- D ijsafzetting op de voortstuwingsinrichting
- D voorzorgsmaatregelen, preventie en verwijderen van ijsafzetting op de inlaat en carburateur

Onweer

- I vorming in luchtsoort, frontaal, orografisch
- I vereiste voorwaarden
- D ontwikkelingsproces
- D herkennen van gunstige omstandigheden voor vorming
- D gevaren voor vliegtuigen
- D effecten van bliksem en zware turbulentie
- D vermijden van vliegen in de buurt van onweer

Vliegen boven bergachtig gebied

- D gevaren
- D invloed van terrein op atmosferische processen
- D berggolven, windschering, turbulentie, verticale beweging, rotoreffecten
- D dalwinden

Klimatologie

- P algemene seizoenscirculatie in de troposfeer boven Europa
- P lokaal seizoensweer en winden

Hoogtebepaling

- D operationele aspecten van drukinstelling
- D drukhoogte, luchtdichtheidshoogte
- D hoogte boven terrein, hoogte boven zeeniveau, vliegniveau
- D ICAO standaardatmosfeer
- D QNH, QFE, standaardinstelling
- D overgangshoogte, overgangslaag en overgangsniveau

De meteorologische organisatie

- P vliegveldmeteorologische stations
- P meteorologische stations voor de luchtvaart
- P weersverwachtingsdienst
- P meteorologische diensten op vliegvelden
- P beschikbaarheid van periodieke weersverwachtingen

Weeranalyse en verwachting

- B weerkaarten, symbolen, tekens
- B significant weerkaarten
- B verwachtingskaarten voor algemene luchtvaart

Weersinformatie voor vluchtplanning

- I rapporten en verwachtingen voor vertek, onderweg, bestemming en uitwijkhaven(s)
- I interpretatie van gecodeerde METAR-, TAF-, GAFOR-informatie
- I beschikbaarheid van grondrapporten voor oppervlaktewind, windschering en zicht

Meteorologische radiuitzendingen voor de luchtvaart

- D VOLMET, ATIS, SIGMET

NAVIGATIE

Vorm van de aarde

- P assen, polen
- P meridianen
- P parallellen
- P grootcirkels, kleincirkels, loxodromen
- P halfronden, noord/zuid, oost/west

Kaarten

- P luchtvaartkaarten (topografisch)
- P projecties en hun eigenschappen
- P conformiteit
- P equivalentie
- P schaal
- P grootcirkels en loxodromen

Conforme kegelprojectie (ICAO 1:500,000 kaart)

- P hoofdeigenschappen
- P constructie
- P convergentie van meridianen
- P presentatie van meridianen, parallellen, grootcirkels en loxodromen
- P schaal, standaardparallellen
- D afbeelding van hoogte

Richting

- B ware noorden
- B aardmagnetisch veld, variatie – jaarlijkse verandering
- B magnetisch noorden
- B verticale en horizontale componenten
- B isogonen, agonen

Vliegtuigmagnetisme

- B magnetische invloeden binnen het vliegtuig
- B kompasafwijking
- B bocht- en versnellingsfouten
- B vermijden van magnetische beïnvloeding van het kompas

Afstanden

- I eenheden
- I meten van afstanden in verschillende kaartprojecties

Kaarten in de navigatiepraktijk

- I in kaart brengen van posities
- I lengte en breedte
- I peiling en afstand
- D gebruik van de navigatiegradenboog
- D meten van grondkoers en afstand

Informatie over kaartsymbolen / kaartlezen

- D kaartanalyse
- D topografie
- D reliëf
- D culturele elementen
- D permanente elementen bijv.lijnen, plaatsen, uniek, speciaal
- D veranderlijke elementen bijv. water
- D voorbereiding
- D vouwen v.d. kaart voor gebruik
- D methoden van kaartlezen
- D orientatie met behulp van kaarten
- D eigenschappen van een checkpunt
- D anticiperen op een checkpunt
- D met continue zichtcontact
- D zonder continue zichtcontact
- D indien onzeker van positie
- D luchtvaartsymbolen
- D luchtvaartinformatie
- D conversie van eenheden

Navigatiebeginselen

- I IAS RAS (CAS) en TAS
- I grondkoers, ware en magnetische
- I windsnelheid, koers en grondsnelheid
- I winddriehoek
- I berekening van koers en grondsnelheid
- I drift, opstuurhoek
- I ETA
- I gegist bestek, positie, vastgestelde positie

De navigatiecomputer

- D gebruik van de navigatiecomputer voor het bepalen van
- D TAS, tijd en afstand
- D conversie van eenheden
- D benodigde brandstof
- D druk, dichtheids- en ware hoogte
- D tijd onderweg en ETA
- D gebruik van de computer voor het oplossen van vraagstukken
m.b.t . de winddriehoek
- D toepassen van TAS en windsnelheid op grondkoers
- D bepaling van koers en grondsnelheid
- D drift en opstuurhoek

Tijd

- D verband tussen universele gecoördineerde (standaard) (UTC)
tijd en plaatselijke middelbare tijd (LMT)
- D definitie van tijden van zonsopkomst en zonsondergang

Vluchtplanning

- D keuze van kaarten
- D weersverwachting en rapporten voor onderweg en op vliegvelden
- D beoordeling van de weerssituatie
- D uitzetten van de route
- D bekijken van het verkeersgebied, beperkingen in het luchtruim, gevaarlijke gebieden enz.
- D gebruik van AIP en NOTAM's
- D ATC-verbindingsprocedures in verkeersleidingsgebied
- D controleren van brandstof
- D veilige hoogte(s) onderweg
- D uitwijkhavens
- D frequenties van radioverbindingen en radio/navigatiehulpmiddelen
- D opstellen van navigatievluchtplan
- D opstellen van ATC vluchtplan
- D keuze van controlepunten, tijd- en afstandsmarkeringen
- D gewicht en zwaartepuntsberekening
- D gewicht en prestatieberekening

Praktische navigatie

- D kompasakoers, gebruik van deviatietabel
- D organisatie van werkdruk tijdens de vlucht
- D vertrekprocedure, invullen vluchtplan, hoogtemeterinstelling en vastleggen van IAS
- D vasthouden van koers en hoogte
- D gebruik van visuele waarnemingen
- D bepalen van positie, controlepunten, herzien van koers en ETA
- D aankomstprocedures, ATC verbinding
- D invullen van journaal en logboeken

Radionavigatie

Grond D/F

- B toepassing
- B principes
- B presentatie en interpretatie
- B bereik
- B fouten en nauwkeurigheid
- B factoren die reikwijdte en nauwkeurigheid bepalen

ADF, met bijbehorende bakens (NDB's) en gebruik van de RMI

- B toepassing
- B principes
- B presentatie en interpretatie
- B bereik
- B fouten en nauwkeurigheid
- B factoren die reikwijdte en nauwkeurigheid bepalen

VOR/DME

- I toepassing
- I principes
- I presentatie en interpretatie
- I bereik
- I fouten en nauwkeurigheid
- I factoren die reikwijdte en nauwkeurigheid bepalen

GPS

- I toepassing
- I principes
- I presentatie en interpretatie
- I bereik
- I fouten en nauwkeurigheid
- I factoren die betrouwbaarheid en nauwkeurigheid bepalen

Grondradar

- B toepassing
- B principes
- B presentatie en interpretatie
- B bereik
- B fouten en nauwkeurigheid
- B factoren die reikwijdte en nauwkeurigheid bepalen

Secundaire rondzoekradar

- I principes (transponders)
- I toepassing
- I presentatie en interpretatie
- I modes and codes

OPERATIONELE PROCEDURES

ICAO Annex 6, Deel II – (OPS) Bedienung van luchtvaartuig (RTL)

- P voorwoord
- P definities
- P algemene verklaring
- I vluchtvoorbereiding en procedures tijdens de vlucht
- I prestatie en gebruiksbeperkingen
- I instrumenten en uitrusting
- I radioverbindings- en navigatieuitrusting
- I onderhoud
- I cockpitpersoneel
- I te voeren lichten

ICAO Annex 12 – (SAR) Opsporing en redding (RTL & AIP)

- P definities
- P alarmfasen
- P procedures voor eerste bestuurder (para 5.8 en 5.9)
- P opsporing en reddingsseinen (para 5.9 en Bijlage A)

ICAO Annex 13 – (AIG) Onderzoek naar luchtvaartongevallen (Luchtvaartongevallenwet)

- P definities
- P nationale procedures

Bestrijding geluidshinder

- B algemene procedures
- B toepassing op start en landing

Overtreding van luchtvaartregels

- B overtredingen
- B straffen

VLUCHTBEGINSELEN

De atmosfeer

- P samenstelling en structuur
- P ICAO standaardatmosfeer
- P luchtdruk

Luchtstroom rond een lichaam, subsonisch

- P luchtweerstand en luchtdichtheid
- P grenslaag
- P wrijvingskrachten
- P laminaire en turbulente stroming
- P Wet van Bernoulli - venturi effect

Luchtstroom rond een tweedimensionaal aerodynamisch vlak

- P luchtstroom rond een vlakke plaat
- P luchtstroom rond een gebogen plaat (aerodynamisch vlak)
- P beschrijving van de dwarsdoorsnede van een aerodynamisch vlak
- B draagkracht en weerstand
- B Cl en Cd en hun betrekking tot invalshoek

Driedimensionale stroming over een aerodynamisch vlak

- P vormen van een aerodynamisch vlak en bovenaanzichten vleugel
- B geïnduceerde weerstand
- B neerstromingshoek, wervelweerstand, grondeffect
- B slankheid
- B schadelijke (profiel) weerstand
- B vorm-, wrijvings- en interferentieweerstand
- B verhouding draagkracht/weerstand

Verdeling van de vier krachten

- I evenwicht en koppels
- I draagkracht en massa
- I stuwkracht en weerstand
- I methoden voor het bereiken van evenwicht

Stuurorganen

- I de drie vlakken
  - I stampen rond de dwarsas
  - I rollen om de langsas
  - I gieren om de topas
- I effecten van de hoogteroeren (stabilatoren), rolroeren en richtin gsoer
- I besturing bij stampen, rollen en gieren
- I wederzijdse beïnvloeding van rollen en gieren
- I massa en het aerodynamisch balanceren van stuurvlakken

Trimbediening

- I gewone trimvlak, balansvlak en antibalansvlak
- I doel functie
- I wijze van bediening

Vleugelkleppen en vleugelrandkleppen

- I enkele, slijt-, spleet- en Fowler kleppen
- I doel en werking
- I operationeel gebruik
- I vleugelvoorrandkleppen
- I doel en werking
- I normale/automatische werking

Overtrekken

- I overtrek-invalshoek
- I onderbreking van de ongestoorde luchtstroom
- I afname van draagkracht, toename van weerstand
- I verplaatsing van aangrijpingspunt
- I symptomen van de naderende overtrek
- I vliegtuigeigenschappen bij overtrekken
- I factoren van invloed op overtreksnelheid en vliegtuiggedrag bij overtrekken
- I overtrekken vanuit horizontale-, klim- en daalvlucht en in bochten
- D intrinsieke en kunstmatige overtrekwaarschuwing
- D herstellen van de overtrek

Vermijden van tolvluchten

- D overtrekken van een vleugeltip
- D ontwikkeling van rollen
- D herkennen in de beginfase
- D onmiddellijk en positief herstellen van de overtrek

Stabiliteit

- P definities van statische en dynamische stabiliteit
- P langsstabiliteit
- P effect van zwaartepunt op besturing bij stampen
- P dwars- en richtingsstabiliteit
- P onderlinge verhouding van dwars- en richtingsstabiliteit

Belastingfactor en manoeuvres

- P constructie-overwegingen
- I manoeuvreren en remous-Vn-diagram
- I beperkende belastingfactoren, met en zonder vleugelkleppen
- I verandering van de belastingfactor in bochten en bij optrekken
- I snelheidslimieten bij manoeuvreren
- D voorzorgsmaatregelen tijdens de vlucht

Spanningsbelasting aan de grond

- B zijwaartse belasting op het landingsgestel
- B landing
- B taxiën, voorzorgsmaatregelen tijdens bochten

RADIOVERBINDINGEN

Radiotelefonie en radioverbindingen

- D gebruik van AIP en frequentiekeuze
- D microfoontechniek
- D spellingsalfabet
- D station/vliegtuig roepnamen/afkortingen
- D zendtechniek
- D gebruik van standaardwoorden en -zinnen
- D uitluisteren
- D vereiste 'teruglees' instructies

Vertrekprocedures

- D radiocontroles
- D taxi-instructies
- D wachten op de grond
- D toestemming voor vertrek

Procedures voor onderweg

- D verandering van frequentie
- D rapporteren van positie, hoogte/vliegniveau
- D vluchtinformatieverstrekking
- D weersinformatie
- D weersrapportage
- D procedures voor het verkrijgen van peilingen , koersen, positie
- D procedure jargon
- D hoogte/reikwijdte

Aankomst- en circuitprocedures

- D toestemming voor aankomst
- D oproepen en ATC-instructies tijdens:
  - D -circuit
  - D -nadering en landing
  - D -vrijmaken van de baan

Storing radioverbinding

- D te ondernemen acties
- D alternatieve frequentie
- D bruikbaarheidscontrole, inclusief microfoon en hoofdtelefoon
- D procedures tijdens de vlucht afhankelijk van type luchtruim

Nood- en urgentieprocedures

- D nood (Mayday), definitie en wanneer te gebruiken
- D te gebruiken frequenties
- D inhoud van Maydaybericht
- D urgentie (Pan), definitie en wanneer te gebruiken
- D te gebruiken frequenties
- D relayeren van berichten
- D radiostilte bij het horen van nood/urgentie oproepen
- D opheffen van nood/urgentie

Algemene vluchtveiligheid

Vleugelvliegtuig

- D afstellen van stoel en veiligheidsriemen
- D nooduitrusting en het gebruik ervan
- D -brandblusser
- D -brand in motor/cabine
- D -systemen voor ijsvrij maken
- D -overlevingsuitrusting, zwemvesten, reddingsvloten
- D koolmonoxidevergiftiging
- D voorzorgsmaatregelen bij tanken
- D brandbare goederen/onder druk staande containers

Operationeel

- D zogturbulentie
- D aquaplaning
- D windschering bij start, nadering en landing
- D passagiersbriefing
- D nooduitgangen
- D evacuatie van het vliegtuig bij: -noodlanding
- D -landing met ingetrokken landingsgestel
- D -noodlanding op het water

THEORETISCH EXAMEN

Dit examen is schriftelijk en kan in één of meerdere dagen worden afgelegd en zal bestaan uit negen onderdelen zoals hieronder aangegeven. Een examen mag verschillende onderwerpen behandelen. Er moeten totaal ten minste 120 vragen worden gesteld. De tijdsduur mag niet meer zijn dan hieronder:

Onderwerp	Tijd
Luchtvaartwetgeving en Luchtverkeersdienstverlening	45 min
Algemene kennis van het luchtvaartuig	30 min
Vluchtprestatie en Planning	1 uur
Menselijke Prestaties en Beperkingen	30 min
Meteorologie	30 min
Navigatie	1 uur
Operationele Procedures	30 min
Vluchtbeginselen	45 min
Radioverbindingen	30 min
Totaal	6 uur

Naar goedvinden van de autoriteiten, mag het praktische deel van radioverbindingen apart worden afgenomen.

2. De meerderheid van de vragen moet multiple choice zijn.
3. De examens moeten worden afgenomen in de taal van het land van brevetafgifte, of in het Engels. De staat zal de aanvragers informeren over de taal waarin die staat haar examens zal laten afleggen.
4. Een aanvrager zal zijn geslaagd voor een onderdeel als ten minste 75% van de punten toegewezen aan dat onderdeel zijn behaald. Punten worden alleen gegeven voor correcte antwoorden.